

Beste familie, goede vrienden van Anton van Wilderode

EEN LIJN VAN LIEFDE

Het is niet zo veel auteurs of kunstenaars gegund om jaarlijks een herdenking van hun geboortedag of sterfdag te krijgen. Meestal verdwijnen zij na hun overlijden - en de gepaste eer die dan bewezen wordt - een tijdlang in wat ik zou noemen: 'quarantaine'. In de hogere regionen wordt dan de 'wetenschappelijke evaluatie' gemaakt - waarbij vooral de tijd een rol speelt. Er wordt afgewacht of de auteur of kunstenaar de rol en betekenis die hij bij leven heeft gespeeld, ook jaren na zijn aards bestaan nog zijn waarde blijft behouden.

Hier gaat dat anders. Eerst en vooral was Anton van Wilderode door zijn volgehouden en consequente levensstijl een dichter van het volk geworden.

Doorheen al zijn teksten loopt een lijn van liefde. En die lijn van liefde heeft een veelkleurig licht gekregen. Er is eerst en vooral de liefde voor zijn familie, zijn ouders en zijn geboortegrond. Vanaf de eerste bundel 'De Moerbeitoppen Ruischten', tot zijn nagelaten gedichten is dat terug te vinden. Er is de liefde voor de oude culturen. Het Avondland, noemde hij dat. Hoeveel keren reisde hij niet naar Griekenland, Italië, Spanje... Anton van Wilderode was een bereisd auteur. Hij hield ervan de sporen van de antieken met eigen ogen te zien. Zo leerde hij een stuk van het verleden van de mensheid te begrijpen, om hierdoor ook het heden te doorzien en van commentaar te voorzien.

Als leraar gaf hij de gelegenheid ook het werk van die Antieken beter te begrijpen, vooral ook door zijn onvolprezen vertalingen.

Anton van Wilderode hield van zijn volk. Misschien nog het meest riskante wat een dichter kan doen. Meer dan wie ook heeft hij dat ondervonden. Want het VOLK – met hoofdletters – kan wispelturig zijn. Vaak verbrandt het wat het gisteren aanbad. Vaak wordt de STEM – met hoofdletters – misbegrepen of miskend. Vaak gebeurt dit uit eigenbelang, en eigenbelang is altijd tijdelijk. Zo is al meermaals gebleken. Een zelfgemaakte pedestaal heeft zwakke poten, vooral als je er zelf ook nog wil opklimmen.

Anton van Wilderode had een onmetelijke liefde voor de literatuur. Hij leefde van de literatuur. Hij ademde literatuur. Hij stond er mee op en ging er mee slapen. Hij schreef poëzie. Hij ademde poëzie, zoals hij zijn eigen aarde ademde. Hij WAS en BLIJFT poëzie – mét hoofdletters!

Maar er was méér. Hij wilde dit ook meedelen aan anderen en niet alleen meedelen: hij wilde voor anderen een wegwijzer zijn door de literatuur en de poëzie in het bijzonder. Aan hoevelen heeft hij die liefde niet overgedragen, ze laten ontwaken, ze verder ontwikkelen. Tot er nieuwe geesten bezwangerd werden om zich op hun beurt door de muzen te laten verleiden.

Dan werd Anton van Wilderode opnieuw Cyriel Coupé, de leraar, de magister.

Ik richt mij nu rechtstreeks tot u, Anton. Over het graf heen, want het is al zo lang geleden dat wij elkaar nog spraken. Hier in Moerbeke, in uw huis van stilte. Waar ooit de Moerbeiboom ruiste en uw moeder erwten plukte in het moestuintje. Waar jij sprak met vader – een van uw mooiste gedichten. Wees gerust, er staan nog canadabomen in het Waasland. Je huis staat er nog. Er is zorg voor. Maar er wordt verder voor gezorgd. Hopen wij allemaal. De gesprekken over collega-schrijvers. Nooit was je negatief. Dan zweeg je beter. Je kon zwijgen, of het gesprek handig naar een ander onderwerp versluizen. Een enkele keer was er een wat laconieke opmerking: ze hebben het horen luiden, maar ze weten de klepel niet hangen...

Er was uw humor. Zo langs de neus weg: vijfhonderd keren een voordracht over ‘Humor in de Letterkunde’, dat is niet om te lachen... zo was je commentaar. Er zou een boekje over te maken zijn.

Jij hield van humor. Zonder humor kan het leven ondraaglijk zijn. Jouw opmerkingen waren echter nooit kwetsend. Ik weet dat je je eerwaarde en andere medemensen kon laten lachen aan tafel in het College. Dat moeten heerlijke momenten geweest zijn.

Ik weet dat jij niet zo hield van al die ‘Hoogwaardigheidbekleders’ – mét hoofdletters – jij noemde ze ‘hovaardigheidbekleders’ – zonder hoofdletters. Zo ver ging je liefde dan weer niet. Maar ook zij waren je medemensen, die je soms tot verplichtingen verplichtten, waaraan jij je liever wilde onttrekken. Vaak ging je achteraan staan, in een hoekje, al te bescheiden. Dat wel.

Kom maar hier, zei je dan. Hier sta je gerust.

Ik zie je nog in de gebouwen van de Leuvense universiteit, waar je een eredoctoraat kreeg. Niet voor je poëzie, wel voor je unieke volledige vertaling van Vergilius, waar anderen nu nog steeds op kunnen terugvallen.

Ik zie je nog in de Münster, waar je de Koopalprijs kreeg. Op zeker ogenblik zei je: ik moet me even verwijderen. Ik moet mijn GROTE BAAS – mét hoofdletters – gaan bedanken dat Hij mij dit heeft aangedaan... en dan zag ik je knielen in die grote kerk, helemaal alleen, terwijl de anderen al snakten naar een glas om het te vieren...

Beste familie, goede vrienden van Anton, naast die Lijn van Liefde, is er een Lijn van Mededogen. Ook dit typeerde Anton van Wilderode. Misschien was het soms een negatief kantje aan zijn karakter. Hij kon heel moeilijk Neen zeggen. Maar precies daarom is hij ook een Dichter van het Volk geworden. We kennen bij benadering niet zijn hoeveelheid gelegenhedswerk. Het moeten heel vele erg persoonlijk gerichte verzen zijn. Hiermee bracht hij zovele mensen troost, bij een overlijden. Maar ook blijdschap bij een geboorte of zelfs huwelijken.

De dichter heeft bij leven heel veel lof en waardering gekregen. We hebben daar een tijd geleden ook een beeld van gekregen bij de herdenking in de Bibliotheek in Sint-Niklaas. Hij (en wij) mogen eigenlijk niet klagen. Heel regelmatig wordt zijn naam en faam nog vermeld in de media. De jongste tijd zelfs in lovende bewoordingen van sommigen die voorheen liever niet met hem geassocieerd werden.

Onmiddellijk na het overlijden van Anton noemde de veel te vroeg overleden Herman De Coninck hem reeds een 'Icoon' van onze literatuur. Benno Barnard werd zelfs een bewonderaar van zijn werk. Tom Lanoye en Chris De Stoop halen nog steeds vlotjes herinneringen op aan hun studieperiode bij hun leraar Anton van Wilderode. Zie maar hun samenspraak onlangs in de brochure van Confituur van de Zelfstandige Boekhandelaars, die Chris De Stoop onlangs lauwerden om zijn boek 'Dit is mijn hof'.

Zij en andere vroegere leerlingen zijn inmiddels ook al stevige Vijftigers geworden. Het 'afzetten tegen de Leermeester' is al lang ook bij hen verleden tijd. Coupéken heeft hen de stiel geleerd. Dat beseffen ze goed genoeg. En zij blijven er de vruchten van plukken. Ieder met een eigen taal in hun eigen tijdsbeeld.

Anton, ook ik heb veel van je geleerd. Al wilde ook ik niet in jouw stijl mijn eigen richting vinden. Ik heb niet eens de gelegenheid gehad jou als leraar te hebben gekend. Maar toch heb je mij doorheen de jaren dat ik je wel heb gekend, ook heel veel geleerd. Vooral dat een mens geduld moet hebben, vooral in tijden dat het wat minder gaat in een mens zijn leven. Ook ik heb je mededogen gekend in donkere dagen. Jij was geen reactionair, geen fundamentalist, je had respect voor andere meningen. Maar je vroeg wel aan anderen ook respect te hebben voor jouw mening. En dat respect groeit nog met de dag, ook op plaatsen waar je het zeker niet had verwacht.

Er zijn hier in Moerbeke en Klein-Sinaai meerdere kringen waar je nalatenschap levendig wordt gehouden. Er is de Internationale Vriendenkring Anton van Wilderode, die al zovele jaren doorheen heel Europa actief is geweest en wil blijven. Er is de Internationale Poëziewedstrijd, waaraan jaarlijks zovele honderden jonge mensen deelnemen en waaruit soms echte nieuwe talenten worden ontdekt. Zelfs vanuit Zuid-Afrika.

Anton, mijn laatste groot interview met jou was getiteld: Ik geloof in de Slingerbeweging! En daarbij verwees je naar de klok die tikte en de slinger die van rechts naar links blijft zwaaien.

Het wordt tijd dat de slingerbeweging nu definitief in jouw richting gaat. Er wordt verder gewerkt aan de Canon met de essentiële teksten uit de Nederlandse Literatuur. Die begint met Sente Servas van Hendrik van Veldeke van circa 1170-1180, en loopt over de eeuwen heen tot de voorlopig laatste en dat is Jef

Geeraerts. Jawel, Bredero is er bij en Vondel en Conscience, en Guido Gezelle, en Stijn Streuvels, Paul van Ostaijen, Willem Elsschot en Hugo Claus, twee keer zelfs.

Jouw naam mag hier niet ontbreken. Ik heb dat voor alle zekerheid alvast ingeleid bij het Vlaams Fonds voor de Letteren. We zullen zien wat er gebeurt. Er zijn genoeg hedendaagse auteurs en ‘Schriftgeleerden’ – mét hoofdletters – die jou mee in deze Canon kunnen brengen. Ze hebben nu de klok horen luiden, laat ze nu ook nog de klepel vinden.

Willem Persoon

Herdenkingsdag 28 juni 2016 – Moerbeke-Waas